

Jan Zdichynec, Ženské kláštery Horní Lužice mezi duchovní a světskou mocí v 16. a 17. století

Filosofická fakulta University Karlovy v Praze, Ecole des hautes études en sciences sociales, Paris 2006

2 svazky, celkem 537 stran textu, přílohy (edice vybraných pramenů, tabulky, mapy, ilustrační doplňky)

Mgr. Jan Zdichynec se dějinami a životem hornolužických cisterciáckých klášterů zabývá již poměrně dlouhou dobu. Důvodem tohoto zájmu byla na samém počátku snaha rozšířit naše znalosti o zemích Koruny království českého, vybudované Karlem IV. a trvajících, byť v teritoriálně pozměněné podobě, po celý raný novověk a z hlediska státoprávního až do ustavení Československé republiky v roce 1918. V průběhu studia se ukázalo, že sledování hornolužických cisterciáckých klášterů Marienthal, Marienstern a magdalenitek v Laubanu lze zkoumat v obecnější rovině otázek života ženských řeholí, zvláště pak pro v době prosazující se reformace. Z tohoto pohledu byl zvolený region zvláště lákavý, protože díky příslušnosti Lužic k České koruně byl i zde zachován princip svobody vyznání, na rozdíl od sousedního Saska, které bylo důsledně luteranizováno. Katolictví v Horní Lužici však přetrvávalo jako minoritní a převaha protestanství pak měla své dopady i na zbylé katolické instituce. Důsledky těchto změn v širokém spektru duchovního i praktického života zvolených klášterů sleduje předkládaná disertační práce.

Záběr studie Jana Zdichynce je značně široký. Obsahuje jak rozsáhlý hodnotící historiografický přehled a úvahy metodologické (I. a II. kapitola), tak obrovské množství konkrétních poznatků o klášterech, jejich vztazích k vyšším duchovním institucím, ke králi i okolní společnosti, o jejich vnitřních poměrech, správních i ekonomických, a v neposlední řadě též o stavu religiozity řeholnic a jejich představených. Práce je vystavěna v zásadě na dvou principech – na mikrosondě života konkrétního kláštera zasazené do specifik vymezeného regionu a na komparaci zjištěných skutečností s monastickým diskursem v obecné rovině a na pozadí konfesionalizačních tendencí v Evropě v 16. století. V této souvislosti autor prostudoval úctyhodné množství literatury, především francouzské a německé, včetně tematicky a odborně značně nevyrovnané regionální produkce. Hlavní cena práce však spočívá ve zpracování velkého počtu netištěných pramenů. Samo jejich

shromáždění vyžadovalo značnou invenci, trpělivost a čas. Neméně náročné bylo zpracování často nesourodých, rozptýlených a torzálně zachovaných dokumentů.

Autor své rozsáhlé pojednání o vývoji poměrů v ženských klášterech Marienthal, Marienstern a klášteru v Laubanu rozčlenil do tří kapitol (III, IV, V). Nejprve podal charakteristiku regionu z hlediska rozvržení církevních institucí ve středověku a pak změn v důsledku reformace a odstoupení Lužic Sasku (1635). Postupoval uváženě, důsledně sledoval dobový evropský kontext, správní poměry v regionu, duchovní obzor řeholnic i ekonomickou situaci klášterů a způsob hospodaření s klášterním majetkem, jeho stav a finanční problémy. Velkou pozornost autor věnoval také správě klášterů po zrušení míšeňského biskupství, vztahu klášterů k pražskému arcibiskupství, budyšínské kapitule přeměněné na administraturu v čele s děkanem, ke klášterům Neuzelle a Osek, včetně vizitací, vnitřních problémů (odchody jeptišek, činnost abatyší, jejich chování, styk s vnějším světem, atd.). Důležité jsou též postřehy ohledně zájmu českého krále o stav klášterů. Všechny naznačené faktory spoluurčovaly vnitřní život klášterů. Pro společensko demografický obraz Horní Lužice v 16. století jsou velmi zajímavé i informace o místech a společenského postavení přijímaných novicек, stejně jako o příbuzenských vztazích mezi řeholnicemi. Ukazuje se, že propojení sousedících Čech s Horní Lužicí lze v i tomto případě prokázat. Jako logický krok pak vyznívá vytvoření česko- moravsko- lužického vikariátu.

Rigorosní práce je opatřena množstvím poznámek, soupisem literatury a impozantním přehledem použitých pramenů. Orientaci v textu čtenáři usnadňují tabulky s jmény a pořadím abatyší, budyšínských děkanů i přehled farností. Z ilustračních příloh je poněkud nepřesná mapa (2), která nezahrnuje celou Horní Lužici, jasná mi není ani mapa 4.

Cena práce spočívá jednak v neotřelém pohledu na klášterní život v „reformačním“ 16.století, jednak v poukázání na trvalé vazby Lužic k pražskému centru, mnohdy přehlížené nebo bagatelizované zvláště ve starší německé literatuře. Význam těchto vztahů zvláště v rovině duchovní správy a v rovině kulturní vůbec lze sledovat i po odstoupení Lužic v roce 1635 Sasku.

Předkládanou práci považuji za velmi zdařilou a věřím, že autor své znalosti, přehled a sečtělou prokáže i při její obhajobě.

Praha 27. prosince 2006

Prof. PhDr. Lenka Bobková, CSc.
Ústav českých dějin FF UK